

RAPPORT

Handlingsplan mot våldtäkter och andra sexualbrott

Folkpartiet

Handlingsplan mot våldtäkter och andra sexualbrott

Alla sexbrottslingar ska behandlas

Av de 1000 personer som döms för sexualbrott 2005 frihetsberövades 456. Av de intagna har en liten minoritet tillgång till kvalificerad behandling. Folkpartiet kräver att alla som döms för sexualbrott, oavsett påföljd, ska genomgå behandling. Om den dömde vägrar att medverka ska det kunna leda till senarelagd villkorlig frigivning.

20 miljoner kronor ska satsas på behandlingsverksamhet

Behandling med kvalificerade och kvalitetssäkrade program som ROS (relation och samlevnad) ska byggas ut så att de finns tillgängliga både inom anstalter och inom frivården. Under 2005 gick knappt 50 intagna genom ROS. Folkpartiet anslår 20 miljoner till denna verksamhet. Den psykologiska/psykiatriska kompetensen inom kriminalvården ska byggas ut.

Inför en ny påföljd: övervakning och behandling för sexualbrott (max 10 år)

Det måste finnas ett sätt att hantera dömda som långsiktigt riskerar återfalla i brottslighet. Enligt kanadensisk modell skulle domstolar kunna ges möjlighet att ålägga en dömd att upp till tio år efter frigivning följa en individuell handlingsplan som kan innebära att personen ska delta i behandling, avstå från droger med mera. Att avvika från handlingsplanen är i den kanadensiska lagstiftningen ett åtalbart brott i sig, som kan leda till fängelse. Folkpartiet menar att en ny lag enligt principerna i den kanadensiska modellen bör prövas i Sverige.

Anstalter för sexualbrottslingar

Eftersom målet med fängelsetiden är att ändra på ett destruktivt beteende är det avgörande att sexualbrottslingar vistas i en miljö som främjar goda behandlingsresultat. Det finns många fördelar med att ha särskilda anstalter för sexualbrottslingar.

Porr fria anstalter och avdelningar

Folkpartiet kräver att anstalter och avdelningar inom rättspsykiatrin där sexualbrottslingar finns ska vara porrfria. Att sexualbrottslingar ska ha tillgång till porr under fängelsetiden medan de deltar i behandling är lika olämpligt som att behandlingshem för spelmissbrukare skulle erbjuda roulettspel efter terapisesionerna.

Öka säkerheten när det finns återfallsrisk

Vid permission ska fotboja kunna användas för sexualbrottslingar med återfallsrisk. Fotboja ska även kunna användas för patienter inom rättspsykiatrin. Personer som allvarligt bryter mot besöksförbud ska kunna åläggas att bära elektronisk fotboja. Ett besöksförbud ska kunna omfatta en hel kommun.

Kriminalisera gromning

Gromning ska vara straffbart. Vi vill ge polisen möjlighet att arbeta undercover, utge sig för att vara minderåriga, på olika chattsidor för att upptäcka gromare.

Förbjud mobil och Internet för farliga förövare

Farliga förbrytare ska inte få ha tillgång till kommunikationsmedel som Internet och mobiltelefon under pågående frihetsberövande påföljd så att de riskerar att fortsätta brottslig verksamhet. Samma restriktioner som gäller kriminalvården ska gälla inom rättspsykiatrin.

Skärp våldtäktslagstiftningen

Den nya sexualbrottslagen från 2005 var ett steg i rätt riktning. Men nivån för vad som anses vara "hjälpöst tillstånd" är dock för högt satt vilket medför att det fortfarande är lika svårt att döma någon för våldtäkt som tidigare. Folkpartiet anser att det ska räcka med att offret befinner sig i "en särskilt utsatt situation" för fällande dom.

Information om sexualbrottslingars bostadsort

Polis och sociala myndigheter ska veta var frivivna sexualbrottslingar bosätter sig. Det underlättar förebyggande åtgärder. Uppgifterna ska omfattas av absolut sekretess för att minimera risken för spridning. Uppgiftsskyldigheten bör kvarstå så länge domen finns kvar i belastningsregistret.

Fler poliser – fler sexualbrottsutredare

Sverige behöver fler poliser, både för att öka tryggheten på gator och torg, och för att fler brott ska klaras upp. Vårt mål är att det år 2010 ska finnas 20 000 poliser. Totalt behövs ett 50-tal nya sexualbrottsutredare inom polisen. Samtliga landets 21 polismyndigheter bör förstärkas med minst en eller ett par sexualbrottsutredare.

Polisens utredningsmetoder måste förbättras

Husrannsakan och brottsplatsundersökning ska genomföras i betydligt större omfattning för att få fram bevismaterial. En misstänkt våldtäktsman ska alltid häktas för att på så sätt inte få möjlighet att undanröja bevis eller skaffa alibi.

Lägre sekretess när polis utreder grova brott

Folkpartiet liberalerna anser att det är nödvändigt att lyfta frågan om sänkt sekretess eller bruten sekretess för polis gentemot andra myndigheter vid särskilt allvarliga brott. Allmänhetens skyddsintresse måste vägas mot integriteten. Vi vill utreda hur en lagändring skulle kunna genomföras.

Öka det förebyggande arbetet

Personer med riskbeteende måste få hjälp i tid. Vi vill inrätta en nationell hjälptelefon som man kan vända sig till anonymt om man är rädd för att man kan begå övergrepp. Många sexuella övergrepp begås av förövare som är unga, ibland inte ens straffmyndiga. Skola och sjukvård måste ta sitt ansvar i högre grad och göra anmälan till sociala myndigheter vid misstanke om att barn befinner sig i riskzonen att bli förövare. Om den unge döms till vård inom socialtjänsten ska vederbörande genomgå ett kvalitetssäkrat program för unga sexualförbrytare.

Skärp straffen för dopningsbrott

Dopningen är ett dramatiskt växande samhällsproblem. Det är dags att samhällets attityd till dopningsmedel förändras och att dopning betraktas som lika allvarligt som narkotika. Straffen för brott mot dopning ska ligga på samma nivå som narkotikabrotten. Därför bör lagarna slås ihop.

1. INLEDNING.....	6
2. SVERIGE SKA VARA EN RÄTTSSSTAT – ÄVEN FÖR KVINNOR.....	7
2.1. Alla män är inte förövare.....	7
2.2. 169 procent fler anmälda våldtäkter sedan 1990	7
2.3. Varför ökar anmälningarna?.....	8
2.4. Mörkertalet är stort.....	9
2.5. Låg uppklaringsprocent och få domar	9
2.6. Skärpt lagstiftning mot våldtäkt	10
2.7. Gromning ska vara straffbart.....	10
2.8. Svenska lagar omfattar alla i Sverige	10
3. BEHANDLING FÖR ALLA SOM DÖMS FÖR SEXUALBROTT	11
3.1. Sexualbrott är inte en diagnos – det är ett beteende	11
3.2. Obligatorisk behandling	11
3.3. Kvalificerad behandling inom både frivården och på anstalterna	12
3.4. Inför en ny påföljd: Övervakning och behandling för sexualbrott	12
3.5. Stärk den psykiatriska kompetensen inom kriminalvården	13
3.6. Fängelser för enbart sexualbrottslingar	13
3.7. Porrfria anstalter	13
3.8. Behandling ska uppmuntras	14
3.9. Återfall ska ge längre straff	14
3.10 Kemisk behandling ska vara frivillig	14
3.11. Samhällsskyddsåtgärder vid allvarlig psykisk störning.....	15
3.12. Utvisning i samband med sexbrott	15
4. STÄRK SKYDDET FÖR SEXUALBROTTENS OFFER	16
4.1. Öka kompetensen inom sjukvård och socialtjänst.....	16
4.2. Brottsoffergaranti för våldsutsatta kvinnor.....	16
4.3. Psykoterapi ska omfattas av vårdgarantin	17
4.4 Permission med fotboja	17
4.5. Informera offret när förövaren släpps.....	17
4.6. Kommunalt besöksförbud	17
4.7. Myndigheterna ska veta var sexualförbrytare bosätter sig	17
4.8. Förbjud mobil och Internet för farliga förövare	18
5. RÄTTVÄSENDET OCH SEXUALBROTTEEN.....	18
5.1. Fler poliser – fler sexualbrottsutredare	18
5.2. Bättre brottsutredningar.....	19
5.3. Lägre sekretess när polis utreder grova brott.....	20
6. ÖKA VILJAN ATT ANMÄLA	20
6.1. www.valdtagen.se	20
6.2. Inför Barnahus i hela landet	21
6.3. Bokslut över våldtäkter	21
7. TRYGG PÅ GATOR OCH TORG.....	21
7.1. Dygnetruntbemannad larmcentral	22
7.2. Självförsvar	22
7.3. Utbilda kvinnofridshundar	22

8. FÖREBYGGANDE ARBETE	23
8.1. Skärp straffen för dopningsbrott.....	23
8.2. Nationell hjälplinje för personer med riskbeteende	23
8.3. Upptäck unga med förövbeteende	23
8.4. Motverka sexuell analfabetism hos unga.....	24
8.5. Tuffare tag mot sexuella kränkningar i skolan	24

1. Inledning

I tågagnen sitter jag, en man och en kvinna. Klockan närmar sig midnatt. Det är vardagskväll och få människor är i rörelse. Kvinnan går av första gången tåget stannar. Omedelbart blir jag medveten om mannen, om att det bara är vi två kvar i vagnen. /.../ Tåget bromsar in, dörrarna öppnas med en smäll. Mannen sitter kvar. Han tänker alltså åka till slutstationen. Min kropp förvandlas till en hård spänd muskel. Långsamt drivs pulsen upp. Slutstationen ligger öde så här dags och jag vet hur gången mellan stationen och parkeringen ser ut. Den är lång, smal och mörk och dessutom passerar den under en bro.

ur Rädslans politik av Maria Wendt Höjer

Rädsla för att bli utsatt för sexuellt våld präglar många kvinnors vardag. Denna rädsla är inte obefogad, eftersom det är kvinnor som oftast faller offer för det sexuella våldet. I en kartläggning av polisanmälda fullbordade våldtäkter mellan 1995 och 2000 konstaterar Brottsförebyggande rådet (Brå) att offren för våldtäkt nästan uteslutande var kvinnor. Ett undantag är våldtäkt mot barn under femton år där omkring 13 procent av offren var pojkar. I 100 procent av anmälningsfallen när det gäller våldtäkt mot en person som är femton år eller äldre var gärningsmannen just en man och offret var till 97 procent en kvinna. När det gäller övriga sexualbrott förekommer kvinnliga förövare men män är kraftigt överrepresenterade när det gäller att begå denna typ av brott.

Från 1990 till 2005 steg antalet anmälda våldtäkter med 169 procent. Folkpartiet ser mycket allvarligt på denna utveckling. Rättstatens främsta uppgift är att garantera medborgarnas trygghet. Ökningen kan delvis förklaras med att den nya lagstiftningen från 2005 har vidgat begreppet våldtäkt och att anmälningsbenägenheten har ökat. Samtidigt vet vi att mörkertalet när det gäller våldtäkter och andra sexualbrott är mycket stort. Uppskattningsvis polisanmäls två brott av tio. Och antalet fällande domar är skrämmande lågt.

Att bli våldtagen upplever många som något av det mest kränkande som de kan tänka sig. Tanken ”det kunde ha varit jag” får många kvinnor att begränsa sina liv. Joggingturen skippas, kvällsölen ställs in, genvägen genom skogen undviks. Men det är inte i mörka parker som risken att råka illa ut är störst. Det är hemma i villan med maken, i pojkvännens lägenhet eller på efterfesten i studentkorridoren. Majoritet av alla anmälda våldtäkter begås av en gärningsman som är nära eller åtminstone ytligt bekant med offret.

Folkpartiet presenterar i denna rapport ett underlag för en handlingsplan mot våldtäkter och andra sexualbrott. Det ska råda nolltolerans mot våld mot kvinnor och barn. Vi ser stora möjligheter att vända utvecklingen och bekämpa sexualbrotten, men det är bråttom. Framförallt måste alla som döms för någon form av sexualbrott få relevant behandling. Återfallsfrekvensen måste minimeras. Det förebyggande arbetet med att minska sexualbrott måste prioriteras. Lagstiftningen måste ändras. Polisen ska ges bättre verktyg och förutsättningar för att fler brott ska klaras upp. Det sexuella våldet som vissa män utövar, och många kvinnors befogade rädsla för det, utgör en allvarlig inskränkning i de mänskliga fri- och rättigheterna.

Johan Pehrson
Rättspolitisk talesman (fp)

Tina Acketoft
Jämställdhetspolitisk talesman (fp)

2. Sverige ska vara en rättsstat – även för kvinnor

Varför våldtar en äkta man sin fru dagarna efter att hon har satt hans barn till världen, när hon fortfarande är sprucken och blöder efter förlossningen? Varför kör två killkompisar upp en krycka i underlivet på en full tjej? Varför plockar någon fram kameran och börjar ta kort?

ur En riktig våldtäktsman av Katarina Wennstam

Om samtliga förövare var kvinnor, nästan alla offer för våldtäkt var män och endast en liten andel av de anmälda övergreppen ledde till fällande dom skulle förmodligen insatserna mot sexualbrotten vara en högprioriterad verksamhet i vårt land, resonerar många kvinnor vi möter. Så ska ingen behöva känna. Alla historiska rester från den tid våldtäkt inte ansågs vara det allvarliga brott det är, eller då kvinnor som blivit offer för våldtäkt ansågs medskyldiga om de klädde sig på visst sätt måste elimineras från vårt rättssystem.

Sverige ska vara ett jämställt samhälle, och en rättsstat – även för kvinnor. Vi presenterar en rad förslag för att pressa tillbaka våldtäkterna i vårt samhälle. Vi menar att det ska råda nolltolerans mot våldtäkter och alla andra sexualbrott. Men statistiken visar att antalet anmälda våldtäkter ökar och från folkpartiets sida ser vi med djup oro på utvecklingen.

2.1. Alla män är inte förövare

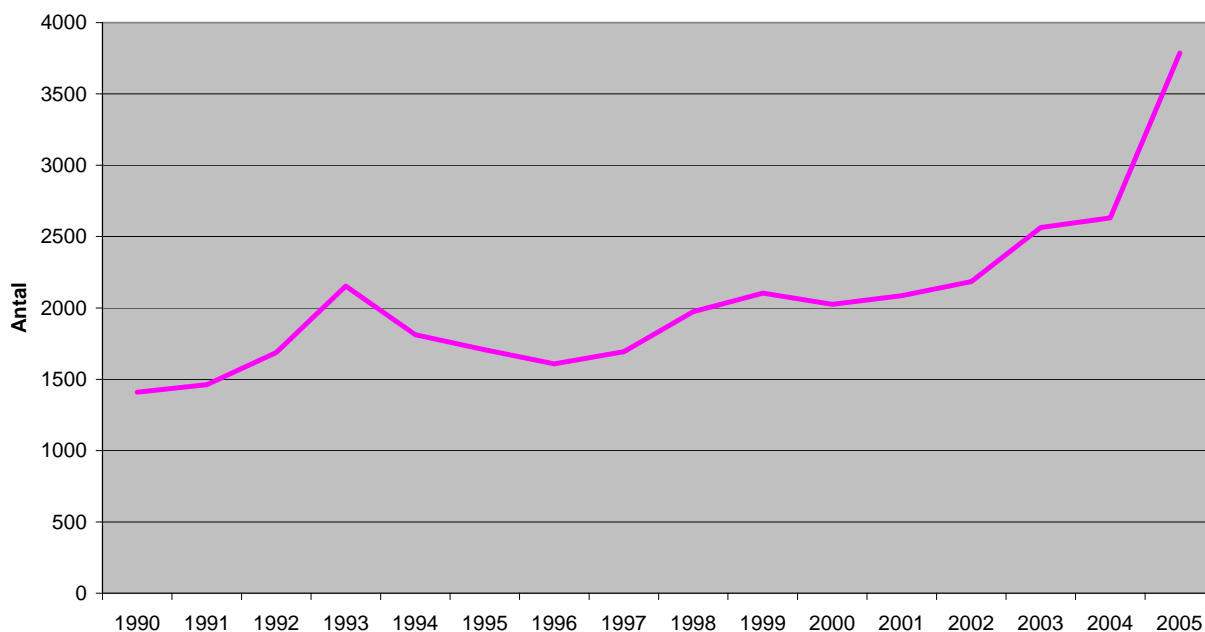
Uttrycket ”mäns våld mot kvinnor” som har blivit en standardfras anser vi ska nyanseras till ”vissa mäns våld mot kvinnor”. De ord vi använder tenderar att påverka hur vi ser på verkligheten. Socialdemokratin präglas av en radikalfeminism med stark kollektivistisk syn som vi liberaler har svårt att ställa upp på. Ett tydligt exempel är tesen om alla mäns kollektiva skuld för oförrätter begångna av ett antal män. Det är uppenbart att det finns könsstrukturer när det gäller sexualbrott. Men vi vill inte peka ut alla män som potentiella våldtäktsmän. Det är en skymf mot den absoluta majoritet av män som inte begår sexualbrott eller utövar annat våld mot kvinnor. Som liberaler vill vi befria individer från könsrollernas begränsningar och fördomar – det gäller kvinnor som män. Vi måste börja göra upp med myterna kring manlig sexualitet. Då kan vi också lättare i våra domstolar fastställa vad som avviker från det sunda beteende som faktiskt präglar de flesta mäns relationer till det motsatta könet. Att bekämpa vissa mäns våld mot kvinnor ska inte betraktas som ett krig mellan könen. Hur högt frågan prioriteras från statsmakternas sida är istället en god värdemätare på graden av civilisation i vårt samhälle.

2.2. 169 procent fler anmälda våldtäkter sedan 1990

868 fall av våldtäkt eller grov våldtäkt har polisanmälts i Sverige under det första kvartalet i år. Antalet anmälda våldtäkter steg med 65 procent i Stockholm jämfört med motsvarande period förra året visar Brås färskva kvartalsrapport. Ökningen i landet som helhet är 54 procent enligt samma källa. 1990 – 2005 steg antalet anmälningar med hela 169 procent. Ökningen kan delvis förklaras med att den nya lagstiftningen från 2005 har vidgat begreppet våldtäkt och att anmälningsbenägenheten har ökat. Samtidigt vet vi att mörkertalet när det gäller våldtäkter och andra sexualbrott är mycket stort. Uppskattningsvis polisanmäls två brott av tio.

Vi vill ofta stoltsera med att Sverige är världens mest jämställda land. Så länge kvinnor och barn inte kan garanteras kroppslig integritet kan vi knappast kalla vårt samhälle jämställt. Så länge endast en liten andel av våldtäkterna leder till åtal och drygt en tredjedel av sexualbrottslingarna återfaller (när man gör anonym undersökning bland förövare) är det ett kraftigt underbetyg för rättsstaten. Problematiken kan inte betecknas som ett särintresse eller en perifer fråga. Den skär in i hjärtat av vår demokrati. Det handlar om den mest grundläggande rättigheten av alla: att ha självbestämmanderätt över sin kropp och möjlighet att skydda den mot kränkningar.

**Anmälda brott
våldtäkt inkl. grov**

1990 – 2005 ökade antalet anmälda våldtäkter med 169 procent.

2.3. Varför ökar anmälningarna?

Enligt Brå kan mer än hälften av ökningen av våldtäktsfallen för 2006 förklaras med den lagändring som trädde i kraft våren 2005. Den innebär bland annat att fler sexuella övergrepp nu räknas som våldtäkt. Sedan dess har anmälningsbenägenheten ökat i alla kategorier våldtäkter. På samma sätt kan en tidigare uppgång av anmälningarna delvis förklaras av lagändringen 1998. Brå uppger i *Våldtäkt – en kartläggning av polisanmälda våldtäkter* (2005) att den anmälda våldtäktsbrottsligheten i flera länder i Europa ökade under den andra hälften av 1990-talet, vilket bland annat gäller England, Frankrike, Nederländerna, Schweiz, Tyskland och Österrike. De polisanmälda våldtäkterna ökade även under motsvarande tid i våra grannländer Danmark, Finland och Norge. Sverige är således inget isolerat fenomen. Vad utvecklingen beror på är svårt att fastställa. Kan lagändringar och en ökad anmälningsbenägenhet utgöra hela förklaringen till utvecklingen? Vi skulle gärna hoppas det men samtidigt kan man inte utesluta vi har att göra med en faktisk ökning av

våldtäktsbrottsligheten. Brå skriver ”Det är alltså inte klarlagt, men inte alls osannolikt, att det faktiska antalet våldtäkter har ökat.”

2.4. Mörkertalet är stort

Det är ett välkänt faktum att i nästan en tredjedel av de anmälda våldtäktsfallen är gärningsmannen en nuvarande eller för detta make, sambo eller pojkvän. I hela åtta av tio av fall känner offer och gärningsman varandra, åtminstone ytligt. Brott där gärningsmannen är helt okänd för offret anmäls i högre grad än brott där gärningsmannen är någon närstående. Brott som ägt rum på allmän plats anmäls i högre grad än brott som begåtts i den privata sfären. Oavsett om vi har att göra med en faktisk ökning eller om vi nu börjar skymta en större del av antalet dolda våldtäkter är detta en brottslighet som med kraft måste bekämpas.

Anmälda brott: våldtäkt inkl. grov

2005	3787
2004	2631
2003	2565
2002	2185
2001	2086
2000	2026
1999	2104
1998	1973
1997	1693
1996	1608
1995	1707
1994	1812
1993	2153
1992	1688
1991	1462
1990	1410

2.5. Låg uppklaringsprocent och få domar

Uppklaringsprocenten när det gäller brottet våldtäkt är låg. Med uppklaringsprocent menas att brottet kan knytas till en gärningsman. Åren 2002 och 2003 var personuppklaringsprocenten 12 procent, året därefter steg den till 13 procent och år 2005 till hela 22 procent. Få anmälningar leder emellertid till att gärningsmannen lagförs. Ungefär fyra till fem procent av anmälningarna gällande våldtäkt leder slutligen till en fängelsedom.

År	anmälningar	domar antal totalt	varav fängelse	lagföringsprocent	fängelse procent
2005	3787	216	189	5,70%	4,99%
2004	2631	153	135	5,82%	5,13%
2003	2565	131	103	5,11%	4,02%
2002	2185	113	95	5,17%	4,35%
2001	2086	111	89	5,32%	4,27%
2000	2026	121	97	5,97%	4,79%

2.6. Skärpt lagstiftning mot våldtäkt

Folkpartiet liberalerna har länge krävt en skärpning av sexualbrottslagstiftningen. I den nya sexualbrottslagen som gäller från och med april 2005, genomfördes äntligen flera sådana ändringar som vi har krävt. Den innebär en förstärkning av den tidigare lagen bland annat genom att fler brottsliga gärningar kan benämnas våldtäkt. Det kommer leda till fler åtal om våldtäkt men det finns inget som pekar på att fler gärningsmän kommer att dömas eftersom beviskraven fortfarande är desamma. Avgränsningen för vad som anses vara "hjälpöst tillstånd" är således för högt satt vilket medför att det fortfarande är lika svårt att döma någon för våldtäkt som tidigare. Folkpartiet anser att utsatta kvinnors situation borde stärkas genom att det ska räcka med att offret befinner sig i "en särskilt utsatt situation" för att konstituera våldtäktsbrottet.

2.7. Gromning ska vara straffbart

Mm, vi kan ju mysprata...om vad du gillar...kramas och så där...eller leka en fantasi...

medelålders man chattar med 14-årig flicka (DN 060510)

I dag kommer många gärningsmän i kontakt med sina offer via chattsidor på Internet. Folkpartiet vill göra det straffbart att vuxna tar kontakt med minderåriga i syfte att utveckla relationen sexuellt. I dag är så kallad gromning – att ta kontakt med ett barn, odla relationen och arrangera en träff i sexuellt syfte – inte ett lagbrott. Vi vill ändra på det och införa lagstiftning liknande den som redan finns i Storbritannien där en person som befins skyldig till gromning kan dömas till fängelse.

Polisen måste kunna patrullera virtuellt på nätet. Vi vill ge polisen möjlighet att arbeta undercover, utge sig för att vara minderåriga, på olika chattsidor för att upptäcka gromare. De fall som har uppmärksammats i media handlar om privatspanares insatser. Om gromare vet om att stickprovs görs av polisen kan det ha en avskräckande effekt. Ett sådant arbetssätt måste självklart lagregleras.

2.8. Svenska lagar omfattar alla i Sverige

Kulturella sedvänjor ska aldrig kunna utgöra en förmildrande omständighet vid fall av våldtäkt eller andra sexualbrott. Att en handling som i Sverige är straffbar inte är kriminaliserad, eller inte betraktas lika allvarlig, i gärningsmannens hemland är inte relevant för den svenska rättsprocessen. Det är oerhört viktigt att i olika sammanhang med kraft understryka att i Sverige gäller svenska lagar för alla. Folkpartiet kan aldrig kompromissa om grundläggande mänskliga rättigheter.

3. Behandling för alla som döms för sexualbrott

Bristen på platser för intagna dömda för sexualbrott är påtaglig och ett utökat platsantal krävs...

ur Kvinnor, män dömda för sexualbrott och unga män, rapport från kriminalvården mars 2006

3.1. Sexualbrott är inte en diagnos – det är ett beteende

Sexuellt övergrepps-beteende är inte en diagnos – det är ett beteende. Studier visar att de allra flesta (mer än 90 procent) av dem som faller offer för sexuella övergrepp inte själva kommer att begå denna typ av brott. Även om många sexualbrottslingar varit utsatta för sexuella, psykiska eller fysiska övergrepp har de ett övergrepps-beteende som inte kan tolereras. Därför måste behandling inriktas på att bryta sexualbrotts-beteendet. Det går på vissa sätt att jämföra sexualbrottslingens beteende med missbrukarens. Alkoholister kan ofta inte botas men de kan lära sig att hantera och minska riskerna med sitt missbruk.

Lika viktigt som det är att markera allvaret i sexualbrotten genom kännbara straff, lika angeläget är det att den dömda också får behandling som gör att risken för nya brott minimeras. Folkpartiet menar att alla som döms för sexualbrott också ska genomgå behandling.

3.2. Obligatorisk behandling

Folkpartiet kräver att alla som döms för sexualbrott, oavsett påföljd, ska genomgå obligatorisk behandling. Domstolar ska i domen kunna ställa krav på behandling både under och efter det att straffet verkställts. Om den dömda vägrar att medverka ska påföljden kunna omvandlas till ett strängare straff och strängare tillämpning av friförmåner som permissioner. Dagsböter ska kunna omvandlas till fängelse.

De senaste åren har i genomsnitt omkring 600 personer lagförts årligen för sexualbrott i Sverige. Men förra året steg siffran till 1000. 2005 frihetsberövades 456 personer för sexualbrott, 189 dömdes till fängelse för våldtäkt. Men få intagna på anstalt har tillgång till behandling. Kriminalvården har inte kunnat svara exakt på folkpartiets förfrågan om hur många sexualförbrytare som erbjuds kvalificerat stöd. Men det är långt ifrån alla. Under 2005 var det knappt 50 intagna som genomgick kriminalvårdens specialprogram ROS. Inom frivården ser det ännu sämre ut när det gäller behandlingsmöjligheter. Yngre förövare och de som har gjort sig skyldiga till mindre allvarliga sexualbrott, som att exempelvis blotta sig döms ofta inte till fängelse och får i regel inga insatser som på allvar tar tag i deras problematik. Forskning visar att 30 till 50 procent av dem som begår ett icke-kontaktsexbrott förr eller senare gör sig skyldig till ett kontaktsexbrott. Och de flesta sexbrottslingar debuterar i unga år. Detta visar att vi tidigt måste fånga upp de individer som uppvisar förövarbeteende innan allvarligare övergrepp sker.

3.3. Kvalificerad behandling inom både frivården och på anstalterna

Det finns kunskapsunderbyggda behandlingsprogram som uppvisat goda resultat i utlandet. ROS (relation och samlevnad) är ett behandlingsprogram för sexualbrottsdömda män. Programmet används i kriminalvården sedan 2002 och kommer ursprungligen från Kanada. Undersökningar i Kanada tyder på att ROS minskar risken för återfall. Det är ett i huvudsak kognitivt program (det vill säga inriktat på att förändra brottsdrivande tankar) med såväl psykodynamiska som beteendeterapeutiska inslag. Gruppsessioner kombineras med individuell behandling. Programmet fortsätter ibland även efter frigivningen och innebär på så sätt att övergången mellan tiden i anstalt och frihet inte blir så dramatisk.

Folkpartiet anser att behandlingsverksamheten ska byggas ut så att den finns tillgänglig inom hela kriminalvården, alltså även frivården. Det är oacceptabelt att majoriteten av landets dömda sexualbrottslingar (som inte döms till fängelse) knappt får ta del av någon sexbrottsinriktad behandling alls. En behandlingsplats inom ROS kostar drygt 30 000 kronor. Partierna inom Allians för Sverige enades i april 2006 att satsa 20 miljoner kronor på förbättrad behandling av sexualbrottslingar. Kriminalvårdens arbete med behandling måste följas upp och effekterna av verksamheten måste noggrant utvärderas, så att bästa möjliga behandlingsmetoder används.

3.4. Inför en ny påföljd: Övervakning och behandling för sexualbrott

Många personer som gjort sig skyldiga till sexualbrott löper risk att begå nya sexualbrott. Hur stor denna risk är varierar i olika undersökningar. Enligt kriminalvårdens egna återfallsstudier döms fyra procent av frigivna sexualbrottslingar för nya sexualbrott inom tre år. Andra studier visar på runt tio procents återfall inom tio år. Men det här är registrerad brottslighet. Mörkertalet när det gäller sexualbrott är stort. När man har gjort långtidsuppföljningar där sexualbrottslingar har fått svara anonymt uppger uppemot en tredjedel att de har återfallit i nya sexualbrott.

Behandling under pågående fängelsestraff, eller under en kortare period inom frivårdens verksamhet, är inte tillräckligt för att alla ska kunna göra sig av med ett brottsbeteende för resten av livet. Samtidigt är det mycket få personer som är så pass farliga så att de kan bli föremål för frihetsberövande i form av skyddsåtgärd som vi skisserar längre fram i denna rapport.

Folkpartiet menar att det måste finnas ett sätt att hantera denna grupp som gör att dessa individer får ett tydligt stöd i att ändra beteende och att de samtidigt inte utgör en säkerhetsrisk för omgivningen. Ett sådant system saknas idag. Det kan ske på flera sätt. I Österrike är till exempel frigivning från psykiatrisk anstalt alltid förbunden med en prøvotid, som uppgår till fem år, om brottet är belagt med högst tio års fängelse. I betänkandet ”Rättssäkerhet, vårdbehov och samhällsskydd vid psykiatrisk tvångsvård” (SOU 1998:32) föreslogs möjligheter till öppen vård med särskilda villkor. Det innebär att en tvångsvårdad patient som bedöms lida av en allvarlig psykisk störning, men som ändå kan få sitt vårdbehov tillgodosett utan att vara inlagd på vårdinrättning, kan vårdas i öppen vård med vissa förhållningsorder. Dessa kan gälla vård och behandling, boende, sysselsättning, förbud mot att använda berusningsmedel med mera. Beslut om öppen vård med särskilda villkor ska fattas av domstol.

I Kanada finns lagen ”The Long Term Supervision Order” som erbjuder alternativ till inlåsning på obestämd tid för sexualbrottslingar som bedöms löpa en påtaglig risk att återfalla i brott. I praktiken innebär det att en person som är dömd för vissa sexualbrott kan åläggas att efter att ha avtjänat ett minst tvåårigt fängelsestraff, delta i behandling, avstå från droger, eller andra åtgärder, som är fastlagda i en individuell handlingsplan. Beslut om att en lagöverträdare ska åläggas ett Long Term Supervision – program beslutas av domstol och kan gälla upp till maximalt tio år. Att avvika från handlingsplanen är ett åtalbart brott i sig, som kan leda till fängelse. Folkpartiet menar att en ny lag enligt principerna i den kanadensiska modellen bör prövas i Sverige.

3.5. Stärk den psykiatriska kompetensen inom kriminalvården

I dag är det i praktiken ofta kriminalvårdare som inte är legitimerade psykologer eller psykoterapeuter som arbetar med kvalificerad behandling av sexualbrottslingar. Det är inte tillfredsställande. Behandling av sexualbrottsdömda är en krävande uppgift och fordrar gedigen kompetens. I arbetet ingår både att göra riskbedömningar och att hantera starka känslor som trauman och förnekelse. Vi anser därför att det är rimligt att ställa krav på att de som arbetar med behandling, som exempelvis ROS-program, i första hand är utbildade psykologer och psykoterapeuter.

Många intagna på landets anstalter lider av olika psykiska besvär bortsett från de störningar som kan kopplas ihop med brottet. Folkpartiet anser att psykvården inom ramen för kriminalvårdens verksamhet måste stärkas och andelen personal med psykologisk/psykiatrisk kompetens måste öka.

3.6. Fängelser för enbart sexualbrottslingar

Sexualbrottslingar har låg status i samhället och har den lägsta positionen i fångarnas egen hierarki. I fängelsemiljön är de ofta utsatta och måste skyddas från övriga intagna. Det är mycket vanligt att sexualbrottslingar förnekar de gärningar som de begått, eftersom ett erkännande skulle vara förödande för den egna självkänslan. Eftersom målet med fängelsetiden är att ändra på ett destruktivt beteende är det avgörande att sexualbrottslingar befinner sig i en miljö som möjliggör att de kan erkänna och arbeta med detta beteende. Därför förespråkar vi fängelser som endast är inriktade på sexualbrottsdömda, inte endast särskilda avdelningar. Mycket talar för att det skapar bästa möjliga förutsättningar för ett framgångsrikt behandlingsresultat.

3.7. Porrfria anstalter

Folkpartiet kräver att anstalter och avdelningar, även inom rättspsykiatri, för sexualbrottslingar ska vara porrfria. Sexualbrottslingars beteende präglas av ett djupt liggande stort psykologiskt mönster som inte endast kan orsakas av enbart porrkonsumtion. Däremot kan porr motverka framsteg i behandlingen. Kriminalvården har överklagat en dom från Kammarrätten i Sundsvall som slog fast att en intagen på Härnösandanstalten har rätt att läsa porrtidningar med hänvisning till informationsfriheten. Mannen som är dömd till åtta års fängelse för bland annat grov våldtäkt deltog i ett behandlingsprogram för sexualbrottsdömda. Kriminalvården hänvisar i överklagandet till regeringsformen som slår fast att

informationsfriheten får begränsas bland annat till allmän ordning och säkerhet och för att förebygga brott. Porr väcker dessutom anstöt hos de intagna som är motiverade att genomgå behandling. Att sexualbrottslingar ska ha tillgång till porr under fängelsetiden medan de deltar i behandling är lika olämpligt som att behandlingshem för spelmissbrukare skulle erbjuda roulettspel efter terapisessionerna.

3.8. Behandling ska uppmuntras

Under fängelsetiden bör de interner som tar tag i sin problematik genom att seriöst delta i behandling premieras. I dag sammanfaller inte alltid belöningssystemet med den prestation som den dömd gör i terapin. En sexualbrottsdömd kan ges fördelar för goda arbetsinsatser i till exempel fängelsets verkstad eller tvättereri. Men att den intagne struntar i terapin, som har som mål att få personen att upphöra med sitt destruktiva beteende, får inte alltid konsekvenser. Att ändra på det brottsliga beteendet ska alltid vara i fokus. Belöningssystemet ska kunna ge större daglig ersättning, ökat personligt ansvar, fler besök, fler egna tillhörigheter och så vidare. På samma sätt ska förmånerna minskas kraftigt eller helt tas bort om den intagne missköter sig, i synnerhet om vederbörande saboterar behandlingen.

3.9. Återfall ska ge längre straff

Det tidsbestämda fängelsestraffet är aldrig kortare än två veckor och mycket sällan längre än tio år. Vid upprepade återfall kan den övre tidsgränsen överskridas. Folkpartiet anser att återfall i sexualbrott ska ge kännbara påföljder och förespråkar skärpt straffvärde för återfall. Rättsstaten måste visa att man menar allvar med kampen mot sexualbrott. Sexualbrott väcker starka känslor och är ett stigmatiserande brott. Att se sig själv som sexualbrottsling och bli betraktad som det av omgivningen är svårt. Det leder ofta till förnekelse eller minimering av eget ansvar. En sexualbrottsdömd som deltar seriöst i och fullföljer behandlingsprogrammet, i övrigt visar kliniskt goda resultat och är beredd att delta i uppföljande verksamhet ska kunna ges viss strafflindring med upp till en tredjedel av straffet. Bedömningen ska göras individuellt efter en strukturerad bedömning med tydliga kriterier. Strafflindring ska inte ske per automatik och inte delas ut bara för att den intagne deltar i behandlingen.

3.10 Kemisk behandling ska vara frivillig

Kemisk behandling kan övervägas om det sker på frivillig väg och kan bedömas vara lämpligt i det enskilda fallet. Men så kallad kemisk kastrering kan varken ersätta annan behandling eller straff. Flertalet av dem som begår sexualbrott anses inte ha förhöjd sexualdrift. Och den sexuella driften utgör bara en komponent i ett komplicerat sexualbrottsbeteende. Effekten av medicinering kan dessutom hävas på mycket kort tid, timmar till några dagar, med testosteron som man lätt köper på den svarta marknaden. Nyligen avslöjades till exempel att en läkare verksam i Stockholmsregionen skrivit ut tiotusentals doser testosteron på några månader.

3.11. Samhällsskyddsåtgärder vid allvarlig psykisk störning

Kanske är människans gåtfullhet för stor för att det ska kunna finnas några enkla svar och entydiga lösningar på de problem som hänger samman med den komplicerade frågan om sambandet mellan brottslighet och sinnessjukdom.

ur Psykisk störning, brott och ansvar (SOU 2002:3)

Även om vi har ambitionen att sexualbrottslingar ska förändra sitt övergrepps beteende så finns det alltid en grupp individer som på grund av psykisk störning är extremt svåra att behandla framgångsrikt. Och det reser den svåra frågan om allmänhetens rätt till trygghet väger tyngre än den enskildes frihet. Det är uppenbart att frihetsberövande av vissa personer ibland behövs för att skydda det omgivande samhället. Folkpartiet ställer sig bakom psykansvarskommitténs förslag i betänkandet ”Psykisk störning, brott och ansvar” (SOU 2002:3). Folkpartiet anser, i enlighet med betänkandet, att överlämnande till rättspsykiatrisk vård bör avskaffas som särskild påföljd. En person som begår ett allvarligt brott och som ges påföljden överlämnande till rättspsykiatrisk vård kan komma att friskförklaras efter en kort tid och kan snart komma ut i samhället igen. Det är oacceptabelt. De normala reglerna om påföljdsbestämning ska då gälla även för psykiskt störda lagöverträdare, vilket bland annat innebär att psykiskt sjuka kan dömas till fängelse. Om man är psykiskt sjuk ska man dock i praktiken avtjäna sitt fängelsestraff på psykiatriskt sjukhus.

Folkpartiet ställer sig bakom huvudtankarna i psykansvarskommitténs nya förslag gällande samhällsskyddsåtgärder. Det innebär att en återfallsförbrytare och förbrytare som anses ha varit otillräkneliga vid brottstillfället ska kunna dömas till en särskild samhällsskyddsåtgärd. I särskilda fall ska intresset av samhällsskyddsåtgärd beaktas som en självständig faktor gällande allvarliga gärningar riktade mot annans liv och hälsa samt när en påtaglig återfallsrisk föreligger. Detta ska anges i domen. Frågan om samhällsskyddsåtgärder ska bestå och kontinuerliga omprövningar ska göras av allmän domstol. Psykiatrikers främsta uppdrag är förstås att ge bästa möjliga vård åt sina patienter. Samtidigt får man inte blunda för att psykiatriker som arbetar med potentiellt farliga patienter har ett dubbelt uppdrag. De ska både vårda patienten och se till tryggheten i samhället. I den situationen får en psykiatriker inte se sig som i första hand patientens ombud, utan måste balansera sina båda uppdrag. Detta är en komplicerad uppgift och därför förordar vi att en domstol ytterst ska fatta beslut om frigivning.

3.12. Utvisning i samband med sexbrott

De allra flesta brott i Sverige begås av svenskar men en del av brotten begås av personer av annan nationalitet. Folkpartiet liberalerna anser att huvudregeln bör vara att icke svenska medborgare som begår allvarliga brott i Sverige ska utvisas. Detta innebär att sexualbrott ska kunna utgöra grund för utvisning. Det är viktigt att klargöra att det svenska samhället och svensk rätt inte tolererar sexuellt övergrepps beteende. Domstolen prövar den dömdes anknytning till Sverige, återfallsrisk med mera och kan där det är motiverat avstå från att döma till utvisning exempelvis på grund av risk för dödsstraff eller tortyr. Upprepad grov brottslighet ska kraftigt öka risken för utvisning.

4. Stärk skyddet för sexualbrottens offer

Sexualbrott innebär en djup kränkning av en annan människas personliga integritet och leder till både fysiska och psykiska men. Det är inte alltid en våldtäkt syns fysiskt, men övergreppet kan ändå förstöra en människas liv. Att inte kunna kissa utan att det gör ont, att på grund av skador i ändtarmen drabbas av rinnande avföring, att smittas av könssjukdomar, få hela sitt underliv söndertrasat eller bli oönskat gravid påverkar en människas hälsotillstånd. Rädsla för intimitet, en ständig känsla av otrygghet, allvarliga sömnproblem och posttraumatisk stress är inte ovanligt. Det kan i sin tur leda till att man har svårt att klara av relationer och arbete. I rapporten "Violence against women: a priority health issue" från 1997 konstaterar WHO att våldsutsatta kvinnor har sämre hälsa, äter mer läkemedel och har försökt ta sitt liv i större utsträckning än kvinnor som inte utsatts för våld. Dessa brottsoffer måste få rätt hjälp och stöd från samhällets sida.

4.1. Öka kompetensen inom sjukvård och socialtjänst

Många gånger är kunskapen om sexualbrott bristfällig inom sjukvård och socialtjänst. I dag ser det olika ut hur en våldtagen person bemöts inom sjukvården och socialtjänsten. På bland annat Akademiska sjukhuset i Uppsala finns en handlingsplan för hur våldsutsatta kvinnor ska bemötas av sjukhusets personal. Sådana handlingsplaner ska finnas i hela Sverige. Det är angeläget att personalen har tillräckligt med kompetens för att samtala med och upptäcka om en klient eller patient har blivit utsatt för sexuella övergrepp så att personen får rätt insatser och förhoppningsvis gör polisanmälan. Obligatoriska utbildningstillfällen om sexuellt våld måste finnas inom socionom-, sjuksköterske- och läkarutbildningarna.

Folkpartiet kräver att det ska finnas nationella riktlinjer för hur offer för sexualbrott ska bemötas och hur dessa ärenden ska hanteras. Det är speciellt angeläget när det gäller hur provtagningarna på en våldtagen person görs eftersom resultaten kan vara avgörande för att kunna lagföra gärningsmannen. Kvaliteten på de rättsmedicinska undersökningarna måste vara lika god över hela landet. Var i landet den rättsmedicinska undersökningen genomförs får inte påverka möjligheten att senare få upprättelse i domstol.

4.2. Brottsoffergaranti för våldsutsatta kvinnor

Sverige ska vara en rättsstat - även för kvinnor. Därför pläderar folkpartiet sedan flera år för en skarpare skrivning i socialtjänstlagen när det gäller kommuners skyldighet att bistå våldsutsatta kvinnor. Folkpartiet nöjer sig inte bara med en hårdare skrivning i lagtexten. Vi vill utreda en brottsoffergaranti för våldsutsatta kvinnor. Denna garanti ska likt vårdgarantin på ett tydligt sätt kommunicera vad brukaren har rätt att förvänta sig. Det rör sig till exempel om akut skyddat boende, kostnadsfri kvalificerad juridisk och ekonomisk rådgivning och ekonomiskt stöd som ska kunna vara mer generöst tilltaget än socialbidrag. Det är inte ovanligt att en kvinna som lämnar en destruktiv relation är barskrapad. Kvinnojourer ska kunna dela ut kort till hjälpsökande med information om vad de kan kräva för hjälp. För en våldtagen kvinna är i synnerhet den juridiska rådgivningen, som endast ska skötas av en jurist med kvalificerade kunskaper i processrätt (gärna advokat), vara speciellt värdefull.

4.3. Psykoterapi ska omfattas av vårdgarantin

För många brottsoffer är det en lång och smärtsam väg tillbaka. Psykoterapi är kostsamt och alla har inte råd med det i synnerhet inte om man kanske har blivit arbetsförmögen på grund av övergreppet. Kropp och själ hänger samman. Det är egentligen märkligt att vi anser att det är självklart att fysiska symtom ska lindras kostnadsfritt men inte psykiska som kan orsaka större smärta för individen. Professionell hjälp ska erbjudas i högre grad än idag till offer för sexualbrott. Folkpartiet vill att vårdgarantin även ska omfatta terapi. Många som utsatt för våldtäkt skulle vara hjälpta av att träffa personer i samma situation. Det är därför önskvärt att landstingen anordnar självhjälpsgrupper för våldtäktsoffer i högre grad. Genom ökat stöd kan ett brottsoffer få modet att våga anmäla, vilket i sin tur kan utgöra en viktig del i läkeprocessen.

4.4 Permission med fotboja

Permission är en nödvändig del i vägen tillbaka till samhället. Tyvärr är den också det vanligaste tillfället att rymma från ett fängelsestraff. Det är angeläget att kontrollen av dem som beviljas permission är effektiv. En strukturerad riskbedömning enligt tydliga kriterier ska alltid göras inför permission. Vi anser att elektronisk övervakning med fotboja ska användas som en extra säkerhetsåtgärd vid sexualbrottslingars permissioner om det finns återfallsrisk. Detta gäller även för dem som dömts till rättspsykiatrisk vård.

4.5. Informera offret när förövaren släpps

Skärp rutinerna gällande information och skydd för brottsoffret när gärningsmannen tillfälligt eller permanent släpps ut ur fängelset eller från rättspsykiatrisk avdelning. Om brottsoffret begär det ska vederbörande alltid underrättas direkt och eventuella skydds- och säkerhetsåtgärder ska genomföras i samarbete mellan polis och kriminalvård. Kriminalvården bör vara skyldig att underrätta åklagaren om fall där förutsättningar för besöksförbud finns i samband med att mannen vistas utanför anstalten eller frigges.

4.6. Kommunalt besöksförbud

Folkpartiet anser att besöksförbudet vid synnerliga skäl måste kunna vidgas geografiskt till att omfatta hela den kommun där offret bor. Om gärningsmannen behöver röra sig inom kommunen måste vederbörande söka tillstånd och offret ska informeras i förväg. Personer som allvarligt bryter mot besöksförbud ska kunna åläggas att bära elektronisk fotboja.

4.7. Myndigheterna ska veta var sexualförbrytare bosätter sig

Lagstiftningen måste förändras så att både polis och socialtjänst får reda på var förövare som dömts för övergrepp mot barn och grova sexualbrott bosätter sig. En sådan information underlättar förebyggande åtgärder. Detta förslag är en integritetsförlust för de frigivna personer som avtjänat sitt straff. Men integritetsvinsterna för potentiella brottsoffer är större. Uppgifterna hos polis och socialtjänst ska omfattas av absolut sekretess för att minimera

risken att uppgifterna sprids. Uppgiftsskyldigheten bör kvarstå så länge aktuell brottslighet finns med i belastningsregistret.

4.8. Förbjud mobil och Internet för farliga förövare

En självklar grundprincip måste vara att den som vistas på fängelse eller vårdas inom rättspsykiatri inte ska kunna genomföra nya sexbrott inifrån landets fängelser och rättspsykiatriska avdelningar. För inte så länge sedan avslöjades att en dömd pedofil inifrån Karsuddens rättspsykiatriska sjukhus via Internet kontaktat unga flickor och förgripit sig sexuellt på dem. Mannen jagade sina offer med datorer och mobiltelefoner. En man dömd till rättspsykiatrisk vård på Pålsjöhemmet i Helsingborg kunde fortsätta som hallick. Mannen hade skött verksamheten inifrån avdelningen med hjälp av datorer och mobiltelefoner. Enorma mängder e-postmeddelanden från sexkunder fanns på mannens dator. Farliga förbrytare som avtjänar frihetsberövande straff ska inte få ha tillgång till kommunikationsmedel som Internet och mobiltelefon så att de riskerar att fortsätta brottslig verksamhet.

Folkpartiet välkomnar de lagändringar som väntas träda i kraft den 1 juli 2006, men anser lagen borde ha givit rättspsykiatri samma regler som kriminalvården när det gäller att införa generella restriktioner för intagna att använda mobiltelefoner och Internet.

5. Rättväsendet och sexualbrotten

Brottsoffer får en del av sin upprättelse genom att förövarna ställs till svars och döms. Polis och åklagare måste bli bättre på att utreda sexualbrott. För det behövs både mer resurser och ytterligare utbildning. Ofta handlar det i våldtäktsmål om komplicerade utredningar som bland annat förutsätter goda kunskaper i förhörsmetodik och brottsofferpsykologi. Med tanke på att sexualbrott är ett stigmatiserande brott är det särskilt viktigt att dessa utredningar håller hög kvalitet så inga oskyldiga döms. Men ökad kunskap är också en förutsättning för attitydförändringar gällande sexualbrott – något som behövs på sina håll inom polis-, åklagar-, nämndemanna- och domarkåren i Sverige.

5.1. Fler poliser – fler sexualbrottsutredare

För få poliser leder till långa uttryckningstider och få uppklarade brott. Medborgare ska kunna lita på att polisen kommer när det verkligen behövs - det gäller självklart också kvinnor som utsätts för sexualbrott, inte minst i det egna hemmet. Bristen på poliser är ett allvarligt problem, vi vill ha 3 000 nya poliser så att Sverige får minst 20 000 poliser. Men polis och åklagare måste också arbeta på rätt sätt. Nära samarbete mellan polis och åklagare har en avgörande betydelse för brottsutredningens resultat. Totalt behövs ett 50-tal nya sexualbrottsutredare inom polisen och vi föreslår därför att samtliga landets 21 polismyndigheter förstärks med minst en eller ett par sexualbrottsutredare.

5.2. Bättre brottsutredningar

Förra året granskade Rikspolisstyrelsen och Åklagarmyndigheten gemensamt brottsutredningar avseende våldtäkt. Folkpartiet har tagit intryck av deras synpunkter och kräver:

1. Oavsett tidpunkt på dygnet och året måste det finnas resurser och personal inom rättsväsendet och sjukvården som borgar för hög kvalitet av utredningen i inledningsskedet. En tredjedel av anmälningar görs utom kontorstid och helger och sommarmånaderna är överrepresenterade för när våldtäkter äger rum.
2. En misstänkt förövare ska alltid häktas. Bland annat för att på så sätt inte få möjlighet att undanröja bevis eller skaffa alibi. Sexualbrottsutredningar är i mycket hög grad beroende av att bevisning säkras snabbt.
3. En skäligen misstänkt ska genomgå kroppsbesiktning för att fastställ eventuella skador och säkrande av material för DNA-undersökning. Drogtest bör göras för det kan ha betydelse för utredningen. Intyg från läkarundersökningen ska föras in i utredningen.
4. Det görs många gånger värdefulla fynd vid brottsplatsundersökningar i våldtäktsärenden även om det har förflutit förhållandevis lång tid mellan gärningen och anmälan. Husrannsakan och brottsplatsundersökning ska genomföras i betydligt större omfattning för att få fram bevismaterial. Bevisbeslag av alla föremål som kan tänkas ha betydelse för utredningen och brottsplatsen ska dokumenteras bland annat med bildmaterial i syfte att ge värdefull information till åklagare.
5. Ärenden får inte avslutas innan slutligt resultat av kriminalteknisk undersökning och läkarundersökning har redovisats om det inte finns uppenbara skäl till det. Förtur ska ges oftare hos Statens kriminaltekniska laboratorium vid utredning av våldtäkt med tanke på att tidsaspekten är avgörande för att klara upp brottet.
6. Alla förhör med den misstänkte ska videofilmas skyndsamt. Det är av avgörande betydelse hur förhöret med den misstänkte genomförs och dokumenteras. I ett antal av de granskade ärendena hade inget förhör genomförts eller förhör hade skett över telefon.
7. Om målsägande återtar anmälan ska målsägande alltid kallas till förhör. Det får inte hållas över telefon. Om den som anmäler brott inte vill medverka är det svårare att styrka brott. Därför måste orsaken bakom ett återtagande av anmälan granskas så att det är ställt bortom rimligt tvivel att den som anmälde inte är utsatt för till exempel hot eller drar tillbaka på grund av lojalitetsband till den misstänkte.
8. Målsägandebiträden ska förordas i större utsträckning för att stötta målsägande under den rättsliga processen.
9. Alternativ brottsrubricering som sexuellt utnyttjande eller grov kvinnofridskränkning ska övervägas om brott inte kan styrkas vid utredning av våldtäkt. Om anmälan dras tillbaka ska det inte betyda att fallet läggs ned.

10. Mörkertalet när det gäller våldtäkt och andra sexuella övergrepp är stort. Det är mycket vanligt att en kvinna som har blivit våldtagen i en nära relation även har utsatts för andra brott av gärningsmannen. Det är därför viktigt att det finns rutiner för att också ställa frågor om eventuellt sexuellt våld när en kvinna anmäler en man, som hon har eller haft en nära relation med, för andra typer av brott.

5.3. Lägre sekretess när polis utreder grova brott

Under åtta års tid försökte polisen förgäves få grepp om vem Hagamannen var. Arbetet kan liknas vid att sökandet efter en nål i en höstack. För att ringa in den person man hade att göra med tog polisen fram en gärningsmannaprofil. För att denna skulle bli så träffsäker som möjligt ville polisen hämta in uppgifter från andra myndigheter. Exempel på sådana uppgifter var vilka som gått ur PKU-registret, vilka som flyttat från eller till Umeå under en viss period, vilka som förekommer i socialtjänstens utredningar och vilka som var under en viss längd vid mönstring. Dessa uppgifter skulle kunna ha varit avgörande för ett tidigare gripande av gärningsmannen. Ansvariga myndigheter som Statistiska Centralbyrån, socialtjänsten och Pliktverket sa nej till polisens förfrågningar med hänvisning till den personliga integriteten och sekretesslagstiftning. Folkpartiet liberalerna anser att det är nödvändigt att lyfta frågan om sänkt sekretess eller bruten sekretess för polis gentemot andra myndigheter vid särskilt allvarliga brott. Allmänhetens skyddsintresse måste vägas mot integriteten när det gäller till exempel sexualbrott. Samtidigt måste sådana nya polisiära befogenheter omgärdas av stark kontroll och granskning. Vi vill utreda hur en lagförändring skulle kunna genomföras.

6. Öka viljan att anmäla

hejsan. jag har egentligen bara en fråga...hur länge efter en våldtäkt kan man anmäla? nu, ca ett år efter våldtäkten, finns det ju inte speciellt mycket bevis kvar eller nåt sånt. så det borde ju vara ganska meningslöst. Men jag kan inte släppa det, hur mycket jag än försöker, så jag tror det skulle kännas lite bättre kanske....om han fick ett straff. eller bara jag får berätta för alla vad just han har gjort.

tjej 18
mailfråga till www.bup.nu

Kvällstidningarnas reportage om brutala överfallsvåldtäkter med en okänd gärningsman har präglat bilden av brottet våldtäkt. Men de flesta våldtäkter ser inte ut på det sättet. Förövaren kan vara mannen man är förlovad med, den charmiga kurskamraten eller chefen man flirtat med på firmafesten. Brottsoffret förstår inte alltid eller vill inte ta till sig att man är ett brottsoffer. Fortfarande är det så att övergrepp som sker i den privata sfären inte alltid betraktas som brott. Som vi tidigare påpekat är mörkertalet när det gäller våldtäkter skrämmande stort. Det är angeläget att benägenheten att anmäla ökar.

6.1. www.valdtagen.se

Folkpartiet vill att det ska finnas en sajt på Internet, efter amerikansk modell www.rainn.org, med checklistor för vad man ska göra om man har utsatts för våldtäkt eller annat sexuellt

övergrepp, information om var man ska vända sig för att söka hjälp och hur man gör polisanmälan. Informationen bör också finnas på de stora invandrarspråken

6.2. Inför Barnahus i hela landet

Sexuella övergrepp i barndomen kan ha förödande konsekvenser för vuxenlivet och leda till drogmissbruk, självmordsförsök och depression. Barnahusen tar emot barn som kan ha utsatts för våld och barn som kan ha utsatts för sexuella övergrepp. De sex försöksverksamheterna med Barnahus i Sverige finns i Göteborg, Linköping, Malmö, Stockholm, Sundsvall och Umeå. Men de når långt ifrån alla utsatta barn. Folkpartiet kräver att regionala Barnahus ska inrättas över hela landet. Alla barn som utsätts för våld och övergrepp måste få rätt till skydd, stöd och rättssäker utredning, oavsett var de bor. Socialtjänst, polis, åklagare, BUP, sjukvård och rättsmedicin måste samordna sina utredningar av brott, skydd och behandling. Om barn skickas runt till olika institutioner utsetts det för en smärtsam process som i många fall leder till ytterligare traumatisering. Antalet kontakter kan påverka barnets berättelse och kan leda till att färre fall leder till åtal. På Island, som är ett föregångsland när det gäller Barnahus, visar statistiken att fler fall utreds och fler anmälningar leder till åtal och fällande dom efter att Barnahus inrättats. Mellan åren 1998 - 2003 fann Barnahus att 40 procent av anmälningarna om misstanke om sexuella övergrepp gått vidare till stadsadvokaten. 19 procent av anmälningarna hade lett till att åtal väckts och 13 procent har lett till fällande dom. Detta att jämföra med att knappt 7 procent av anmälningarna år 1996 resulterade i fällande dom.

6.3. Bokslut över våldtäkter

Vi vill att justitiedepartementet ska presentera ett antal bokslut över särskilt allvarliga våldsbrott. Våldtäkt är ett av dem. I dokumentet ska statistik och trender från föregående år redovisas på ett lättfattligt sätt. Det blir ett bokslut för rättsmyndigheterna. Vi tror att ett årligt bokslut håller debatten levande och förhindrar att offren reduceras till ansiktslösa siffror i brottsstatistiken. Vi måste göra allt för att rikta strålkastaren på denna typ av brott för att fler brottsoffer ska våga söka hjälp och polisanmäla. För det är ju fortfarande så att många skäms. I dag är det komplicerat att få fram fakta och olika uppgifter cirkulerar. Vi vill ha en debatt som bygger på fakta. Det är angeläget inte minst då vi diskuterar åtgärder.

7. Trygg på gator och torg

För få poliser runt om i landet och raserandet av närpolisreformen är orsaker till att människor känner sig otrygga på gator och torg. Det gäller inte minst kvinnor. Tre av fyra tonårsflickor är rädda för att bli våldtagna när de är ute på stan på kvällarna visar en undersökning som försäkringsbolaget If har gjort. Störst är rädslan för våldtäkt bland flickor i Uppsala (90 procent), Örebro (88 procent) och Stockholm (84 procent).

I avhandlingen *Rädslans rum – trygghetens rum* av kulturgeografen Birgitta Andersson avslöjas det att kvinnor i mycket hög utsträckning anpassar sitt rörelsemönster i det offentliga rummet utifrån hotet om sexuellt våld. Många gånger är detta agerande helt omedvetet, det är kulturellt inlärt. Det kan handla om att undvika olika platser eller aktiviteter, att se till att

alltid ha sällskap, att man har bekväma skor som man kan springa fort i eller om att "beväpna" sig med nycklar eller ett paraply innan man går ut. Poliser måste nattetid i högre utsträckning röra sig i de miljöer och områden där man vet att det kan ske överfallvåldtäkter. Parker och gångvägar måste vara ordentligt upplysta och skötta på ett sätt så att riskerna för överfall minskar. Ett exempel att ta efter är Schweiz där parkeringshus har reserverat särskilt lättillgängliga parkeringsplatser för ensamma kvinnor. Ett annat sätt är att genom mycket stark belysning, så kallade floodlights, lysa upp vissa områden under kvällar och nätter.

7.1. Dygnetruntbemannad larmcentral

Statistiskt ökar risken för våldtäkter när sommaren närmar sig och flest våldtäkter sker under helger. Många upplever det som obehagligt att på egen hand röra sig i offentlig miljö i synnerhet när det är mörkt. Därför är det inte ovanligt att man plockar upp mobilen och ringer en partner, familjemedlem eller vän när man går på en öde bakgata. Men det är inte alltid det finns någon att ringa. Folkpartiet vill på prov införa en dygnetruntbemannad larmcentral "trygghetsluren" som oroliga kan ringa. Med GPS kan personal på trygghetsluren se var den som ringer befinner sig och slå larm till polis om det är nödvändigt. Trygghetsluren skulle kunna erbjuda ett positionslarm som kombinerar modern GPS-spårning kopplat till mobilen. Förra sommaren fick det stor uppmärksamhet när en ung flicka våldtogs i Täby. Trots att polisen larmades kunde de inte hitta fram till brottsplatsen.

7.2. Självförsvar

För elever som vill ska det finnas självförsvarsutbildningar i skolan och vi vill att kommuner ta initiativ till sådana utbildningar för övriga medborgare. Självförsvarsutbildningar kan ge ökad trygghet. Träning är inriktad på att säga ifrån och agera på ett sätt att man undviker att bli utsatt för våld. Undervisningen fokuserar på tre delar: mental styrka, verbal styrka och fysiskt självförsvar. De som vill ska ha rätt till vapenlicens för tårgasspray att ha i handväskan.

7.3. Utbilda kvinnofridshundar

Om man har blivit våldtagen är ofta känslan av trygghet raserad i grunden. En kvinna som har våldtagits i en nära relation kan frukta att mannen kommer att söka upp henne. Att förse dessa offer med livvakter är oerhört kostnadskrävande och dessutom frestar det på offrens personliga integritet. Hundar har länge framgångsrikt används på en mängd olika områden, att leda synskadade, att leta efter knark och söka i ruiner efter överlevande. Vi ser ett nytt användningsområde för människans bästa vän. Välutbildade stabila hundar kan hjälpa kränkta och rädda brottsoffer att återerövra tryggheten, tilliten och modet att röra sig i det offentliga rummet. Dessa hundar ska betraktas på samma sätt som ledarhundar till synskadade och föraren ska ha rätt att ta med sig dem även på platser där hundar normalt inte tillåts vara. Ett särskilt certifikat ska utfärdas för dessa kvinnofridshundar.

8. Förebyggande arbete

Det förebyggande arbetet är avgörande för att på längre sikt bekämpa våldtäkter. Det handlar om att tidigt identifiera unga med förövarbeteende och fånga upp dem, men också att rusta barn och ungdomar i att hantera den sexualiserade samhällsmiljö vi lever i.

En stor del av alla våldsbrott begås under påverkan av alkohol, narkotika och andra droger. Därför är det viktigt att Sverige för en ansvarsfull alkoholpolitik. Även arbetet mot bruket av droger, narkotika, dopningsmedel och andra substanser med liknande effekter är en mycket viktig del av arbetet mot våldsbrottsligheten. Det gäller även sexualbrotten.

8.1. Skärp straffen för dopningsbrott

Dopningen är ett dramatiskt växande samhällsproblem. Att döma av antalet beslag som årligen görs av polisen och antalet domar för brott mot dopinglagen ökar efterfrågan och användningen av dopingpreparat kraftigt. Dopningmedel i kombination med exempelvis alkohol kan hos vissa personer leda till extrem aggressivitet. Det är dags att samhällets attityd till dopningmedel förändras och att dopning betraktas som lika allvarligt som narkotika.

Folkpartiet anser därför att Lag (1991:1969) om förbud mot vissa dopingmedel, Lag (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor läggs ihop med Narkotikastrafflagen (1968:64). På så sätt åstadkoms en rejäl skärpning av straffen mot doping.

8.2. Nationell hjälplinje för personer med riskbeteende

Personer som upptäcker att de har en avvikande sexuell draging till barn eller fantiserar om att utöva sexuellt våld behöver inte vara farliga för det omgivande samhället. Problemen uppstår när dessa individer inte kan kontrollera sina drifter. Därför är det oerhört angeläget att potentiella förövare får stöd i tid. Folkpartiet vill att det ska finnas en nationell hjälptelefon, som man kan vända sig till anonymt för att ventilera sina farhågor och få vägledning.

8.3. Upptäck unga med förövarebeteende

Många sexuella övergrepp begås av förövare som ibland inte ens straffmyndiga. Majoriteten av de unga som begår sexualbrott är pojkar och unga män. En undersökning av ett drygt hundratal vuxna gärningsmän visade att ungefär hälften var i tonåren när de begick sitt första övergrepp. Bland återfallsförövarna var andelen hela 80 procent. Förskola, skola och sjukvård måste ta sitt ansvar i högre grad och göra anmälan till sociala myndigheter vid misstanke om att barn uppvisar sexuellt övergrepps-beteende. Om den unge döms till vård inom socialtjänsten ska vederbörande genomgå ett kvalitetssäkrat program för unga sexualförbrytare.

8.4. Motverka sexuell analfabetism hos unga

Det finns idag en låg grad av kunskap kring barns sexuella beteende, trots att vuxna allmänt vet om att barn undersöker sin egen och andras kroppar på ett lekfullt sätt samtidigt som de utvecklar sin könsidentitet och sexuella identitet. En bra sexualundervisning kan bidra till att ungdomar känner sig säkrare i sin identitet och kan motverka de många gånger utmanande och destruktiva krafter som idag finns kring sexualitet i vårt samhälle. Sex och samlevnadsundervisningen måste få större betydelse i skolan och ska kvalitetsmärkas. På högstadiet och på gymnasiet bör det vara krav på att pojkar och flickor under perioder skiljs åt i sex- och samlevnadsundervisningen. Könnsrollerna grundläggs tidigt. Redan i förskolan kan man se tydliga skillnader mellan hur barn agerar – och hur förskolepersonalen bemöter barnen olika beroende på deras kön. Att bryta könens rollernas hämmande inverkan är inte något man kan åstadkomma genom någon enstaka temadag i skolan, när barnen redan har levt med könens rollerna under många år. Jämställdhet måste bli en naturlig del av såväl förskolan, skolan som fritidsgårdens pedagogiska verksamhet. Folkpartiet vill införa jämställdhetsplaner redan i förskolan.

8.5. Tuffare tag mot sexuella kränkningar i skolan

Ingen ska bli kallad hora i skolan. Idag tar lagstiftningen inte lika allvarligt på sexuella trakasserier av elever som av vuxna. Det måste förändras. Det finns idag stora problem på sina håll med sexuella trakasserier i skolan och det måste finnas lagstiftning som klarar av att hantera den här problematiken. Varje skola ska ha en handlingsplan mot sådana trakasserier. Folkpartiets förslag att det är mobbarna, inte de mobbade, som ska byta skola ska gälla även vid sexuella trakasserier. Det är angeläget att skolan tydligt och tidigt kommunicerar vilka normer som gäller i vårt samhälle kring respekt för andra och sexualitet.